

Anulu I.

Nro 7.

Fói'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

10 Apriliu 1883.

Cuprinsulu:

Predica populara pre serbatorile invierei Domnului. — Primatul Romei in ritualulu bisericeii resaritul. — Documinte relative la istori'a bisericeii noastre. — Relatiunea bisericeii facia cu statulu in tempulu modernu. — Santulu Sacramentu alu Marturisirei. — Pessimismulu si optimismulu in bisericea romana unita. — Inteliginti'a laica in Franci'a si in Angli'a.

Apare in 10 si 25 st. n. a fie-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1883.

Tipografia Semmarului gr.-cat. in Blasiu.

Predica poporale pre serbatorile invierii Domnului.

Despre pastrarea darului primitu in s. s. taina a marturisirii si cuminecaturii

de **Joanu Org'a** Vicerectorulu Seminariului Metropolitanu in Blasiu.

»Eca te ai facutu sanetosu de acum se nu mai pecatuesci, cá se nu tí-se intemple ceva mai réu«.

Joanu c. 5. v. 14.

J. A. Eu credu, cá precum Domnulu nostru Isusu Christosu a inviatu astádi din morti, precum a invinsu densulu astádi mórtea scolandu-se cu multa marire, chiaru asia si voi toti, cari mai in ainte a-ti fostu morti sufletesce, cari prin pecatele vostre ve-ati abatutu dela Domnedieu si a-ti fugitu dela faci'a lui, — acum in acestu tempu alu invierii Domnului in acésta dí marétia „care a facutu Domnulu se ne bucuramu si se ne veselimu intrens'a“. Ps. 117. v. 24. — prin una adeverata penitintia facuta in santulu postu — prin deslegarea primita in Sant'a taina a penitintiei si prin impartasirea cu Santulu trupu si sange a Domnului nostru Isusu Christosu in S. taina a cumenecaturii v'ati scolatu, v'ati curatitu de pecatele vostre si ati inviatu la una viatia noua.

Dar' bine trebue se luati sem'a, nu cumuva poffele trupesci, desfatarile si placerile lumesci se ve amagésca, se se incuibe éra in animele vostre, si asia din nou se cadeti in pecatele de care v'ati fostu pocaitu.

Bine trebue grigitu, pentru-cá se nu cugetati, cá dupa-ce v'ati desbracatu de omulu celu vechiu, adeca v'ati curatitu de pecate si v'ati imbracatu in omulu celu nou — va se díca v'ati facutu erasi fii lui Domnedieu, — dícu se nu cugetati, cá ati facutu totulu! Nu! Pentru-cá cunun'a cerasca, fericirea de veci nu se dá celoru, ce incepu a face binele, ci celoru, cari remanu statornici in bine pana in capetu; precum se cetesce la santulu Evangelistu Mateiu c. 24. v. 13. „Care va remané statornicu pana in capetu, acela se va mantui“. Aceia voru primí cunun'a cea nevestedíta din man'a Tatalui cersescu cá resplata pentru faptele loru bune, cari voru remané statornici si credintiosi promisiunei date in Sant'a taina a penitintiei: cá nu voru mai pecatui.

Se nu cugetati, cá acum nu aveti a ve mai luptá in contr'a ispitelor, in contr'a poffelor trupesci. Nu! Pentru-cá, cine voiesce se servesca lui Domnedieu totu deun'a trebue se fia gat'a de lupta „Fiule! deca vrei se servesci lui Domnedieu, fii gat'a de lupta“ se cetesce la Eclesiastu c. 2. v. 1. Acum mai vertosu trebue se ve inarmati, acum se ve intariti si se fiti totu de un'a gata de lupta pazindu-ve se nu cadeti din nou in pecatele celea vechi, pentru-cá, cine pierde darulu lui Domnedieu prin caderea din nou in pecatele de mai in ainte, pentru cari a fostu facutu pocaintia, acela numai cu mare greutate-lu mai pote castigá.

Despre acesta stare nefericita, in care se afla omulu dupa ce cade din nou in pecatele, pentru cari s'a fostu pocaitu voiescu a ve vorbí, cá in venitoriu se o poteti incungiurá. Fiti cu luare aminte.

* * *

Unu tata, unu parinte bunu, care doresce din anima binele si fericirea fiiloru sei, deca — vre unulu din fii sei gresiesce, face ceva reu — atunci cu

anima blanda, parentiesca lu chiama in ainte lu dogenesce, i-dâ invetiatura aratandu-i marimea reului facutu, urmarile primesdiose ale aceleia dictandu-i si ore care pedepsa pentru fapt'a cea rea. Tote acestea le face unu parente bunu, apoi si mai pre urma-i dice: fiule! ai grigia se nu mai smintesci, se nu mai faci lucrulu acest'a, pentru-câ atunci anim'a mea va fi rece catra tine, atunci vei patî mai reu, ne vomu intielege altu cum. Si fiulu celu bunu multiamitu cu dogenele si sfaturile parentiesci — merge lininistitu si mangaiatu in anima — cu propusu tare, câ elu nu va mai calcá voi'a tata-so ori ce i-se va mai intemplá, una data cu capulu nu va mai face fapt'a ace'a rea, pentru care a fostu dogenitu si ertatu de tata-so. Chiaru asia graiesce si Mantuitorulu nostru Isusu Christosu la S. Ev. Joanu c. 5. v. 14. dicundu catra slabanogu: „*Eca te ai facutu sanetosu de acum se nu mai peatuesci, cá se nu ti se intemple ceva mai reu*“.

Aceste cuvinte vi s'a disu si vone toturoru iubitiloru crestini in S. Taina a penitintii, cându v'ati marturisitu in aintea preotului — cá tramisu alui Domnedieu — tote pecatele vostre. De acum se nu mai peatuiti, se nu mai mergeti pre caile celea rele, pre cari ati amblatu pana acum, câ se pote intemplá se ve potieniti, se dati de ceva mai reu, de care se nu mai poteti scapá. Se pote, cá pecatulu ace'l'a, pentru care ati capetatu deslegarea preotiesca, se ve aduca chiaru perire sufletesca, si numai una data de-lu ve-ti mai face. Se pote prea usioru, câ mai cadiendu una data in pecatele de mai in ainte pentru cari ati fostu ertati, si asia pierdiendu darulu lui Ddieu — mai multu se nu-lu poteti castigá. Se pote, cá Ddieu — Parentele ceriului si alu pamentului — vatematu de atâtea ori, intorcundu-si faci'a dela voi, se ve lasa a merge din reu in mai reu, si in urma se periti intru fora-de-legile vostre.

Cu luare amintre trebue se fiti dar' in tota dñu'a, in tota or'a si in totu minutulu; pentru-câ, „*inimiculu vostru satan'a cá unu len recnindu ambla pre cine se inghilia*“ I. S. Petru c. 5. v. 8. si éراسi, „*Eca te ai facutu sanetosu, de acum se nu mai peatuesci, cá se nu ti se intemple ceva mai reu*. Trebue bine grigitu, cá nu cumva inimiculu vostru de morte, care este diavolulu, se ve mai traga in partea lui, si asia din nou se cadeti in pecatele de mai in ainte; pentru-câ „*A cadé éra in pecate e cu multu mai reu, de câtu a cadé*“, dice S. Bernard.

Precum unui omu morbosu de morte, care dupa-ce s'a insanetosiatu — cade éra in acelu morbu — i este forte cu greu a se mai redicá din elu; pentru-câ poterile lui debilitate, scadiute in morbulu de antaiu, — acum in alu doilea — suntu cu multu mai debile, cu multu mai scadiute, asia in câtu de celea mai multe ori a dou'a cadere in acelu morbu -lu face nepotentiosu -lu face ne omu, ma une-ori i aduce chiaru si mórté; chiaru asia si unui omu, care s'a indreptatu s'a curatítu si mantuitu de morbulu peatului de morte, cadiendu din nou in ace'l'a, poterile lui suntu cu multu mai slabe mai nepotentiose. Ele scadu totu mai tare, pana ce in urma inimiculu de morte pote se castige asia potere preste elu, in câtu se-lu face a peatuf de câte ori voiesce.

Nu trebue se ve lasati a fi insielati si amagiti, dupa-ce astâdi ati inviatu de impreuna cu Domnulu nostru Isusu Christosu: „*Christosu a inviatu din morti cu mortea pre morte calcandu si celoru din morminte viatia le a daruitu*“. Domnulu nostru Isusu Christosu ne a scosu din morte la viatia, de pre pamentu la ceriu, din stricatiune la nestricatiune, din ne sanetosi ne a facutu sanetosi din selavi liberi. Pentru-câ, ce erati voi iubitiloru mai in ainte pana cându inca nu va-ti marturisitu si curatítu de pecate? Ce erati mai in ainte de ast'a cu vre-o câte-va dile, cându inca inotâti in desmerdâri si placeri lumesci departati de senulu parentiescu alu Tatalui cerescu?

Nemicu alt'a, de câtu fiulu celu retacitu, fiulu celu ne multiamitoriu, care fora credintia si-a luatu averea dela tata-so, si s'a dusu in tieri straine de parte de vatr'a parentiesca si acoló si-a petrecutu viati'a in inbuibàri pana ce si-a gatatu averea, si in urma ajungundu la lipsa mare a fostu silitu se se nutresca cu radecinile cu care se nutriáu si porcii domnului seu.

Éra atunci venindusi in fire, siarendu-i reu de celea ce a facutu, a strigatu: Domne multi argati mai (nutresce) traiescu la cas'a parentiesca, éra eu stáu se moriu de fome, scolame-voiu si me voiu duce la tatalu meu, dise elu, si voiu dice: tata gresitám la ceriu si in aintea ta, primesce-me baremu cá pre unulu din argatii tei.

Si ce socotiti iubitoru! cându s'a intorsu fiulu celu desmerdatu, care si-a mancatu tota averea parentiesca in tieri straine, si care n'a voitu se asculte de tata-so, ore acest'a primitu'a? L'a primitu a buna sema, si bucuria mare s'a facutu casei parentiesci, cá fiulu celu pierdutu s'a aflatu, si mortu fiindu au inviatu! Ospetiu si veselia s'a facutu, pentru-cá fiulu celu retacitu s'a intorsu éra la cas'a parentiesca.

Astu-feliu astádi e mare bucuria in cas'a parentelui cerescu pentru voi toti, cari v'ati cunoscutu gresielele vostre, pentru voi toti, cari v'ati intorsu dela desmerdările si placerile lumesci — cu anima infranta si umilita — éra si Parentele vostru celu adevertatu, la Domnulu ceriului si alu pamentului. Bucuria mare, pentru-cá din fii retaciti, cari ati amblatu in căile cele nedrepte, v'a-ti facutu fii dreptătii. Bucuria mare, cá pierduti fiindu v'a-ti aflatu, si morti fiindu sufletesce a-ti inviatu. Bucurati-ve dar' si ve desfatati voi toti, cari v'a-ti intorsu, bucurati-ve voi toti, cari a-ti inviatu astádi dimpreuna cu Domnulu nostru Isusu Christosu. Si ce eugetati iubitoru, deca ar' fi venitu domnulu acel'a, a carui'a porci i-a pascutu fiulu celu retacitu, si i ar' fi disu acestuia, — cându elu se aflá la mes'a parentiesca bucuranduse, cá tata-so éra la primitu, — scóla dela mésa si vina dupa mine, de-mi pasce porcii, ore fiulu celu intorsu la vatr'a parentiesca si pocaitu lar' fi urmatu, lar' fi ascultatu? De siguru elu nu poteá fi atât'a de nebunu, cá a 2 ora se se puna in ace'a primesdia, in ace'a miseria, in care s'a aflatu mai in ainte aducundu-si aminte, cáta ostenela câtu necasu si amaratiune nu l'a costatu pana ce a scapatu din ace'a sclavia.

Cu multu mai mare nebulia ar' fi pentru voi atunci, candu din nou a-ti cadé in peccatele de care va-ti mantuitu; pentru-cá „*Cele mai de pre urma ale omului acestuia suntu mai rele, decâtu celea de antáiu*“. S. Evang. Luc'a c. 11. v. 26.

Asia dar' omulu totu de un'a are se grigesca, nu cumv'a se recada in peccate, si se nu se increda numai in poterile sale pentru-cá „*Nu avemu a ne luptá numai in contr'a carnei si a sangelui, ci in contr'a domnieloru si poteriloru*“ Efeseni c. 6. v. 12. Adeca noi nu suntemu destulu de tari, cá se potemu invinge aceste poteri diavolesci, ci totu de un'a trebue se ceremu ajutoriulu Domnediescu; pentru-cá altumentrile totu de un'a vomu fi invinsi. Din contra inse, cu ajutoriulu lui Ddieu ori ce pedeci ori ce greutáti si ispite vomu invinge; pentru-cá „*Tote le potiu in acela care me intaresce*“. S. Apost. Paulu ep. catra Filipeni c. 4. v. 13. Ajutoriulu acest'a trebue castigatu dela Ddieu. Ddieu inse -lu dá numai acelor'a, cari se roga pentru elu. „*Cereti si se vá dá voue, cercati si veti aflá*“. S. Ev. Mat. c. 7. v. 7.

Cu câtu cineva e mai tare in credintia, cu câtu cineva se silesce mai multu a se uní cu Ddieu, cu atátu mai tare se grigésca se nu cadia. „*Cine stá se*

grigéscă, că se nu cadia" s. Apost. Paulu 1 epist. catra Corint. c. 10. v. 11; pentru-că cu atâtu mai multa putere pune inimiculu celu reu, că se-lu traga in partea lui, că se-lu faca a cadé din nou in pecatele, de cari a fostu mantuitu. Unii dintre voi iubitoru, pote au vediatu, éra altii au auditu, că intr'un'a bataia inimiculu, care incungiura una cetate, că se o cuprinda si se intre in ea — cu câtu cetatea ace'a e mai intarita, cu câtu omenii din ea stău mai bine, si nu se temu de inimiculu din afora, care voiesce se o cuprinda, cu atâtu mai tare se inarméza inimiculu din afora, cu atâtu mai multi ostasi -si aduna si pre morte pre viatia se silesee se o strice, se o invinga si apoi se intre in ea. Si deca singuru nu pote face acést'a, atunci chiama intru ajutoriu si pre alti soci de ai lui numai că se o pota supune puterei sale, se o pota subjuga. Chiaru asiá face si inimiculu nostru de morte pecatulu. Cu câtu cetatea sufletului nostru e mai intarita, cu câtu omulu e mai bunu in aintea lui Ddieu, cu câtu elu se straduesce mai multu a se apropiá de densulu, a-i servi a traí dupa poruncile lui, cu atâtu mai tare se inarméza inimiculu nostru spiritulu celu reu, cu atâtu mai tare se infuria asupr'a acelui omu, cu atâtu mai tare se lupta, că se-lu invinga, se-lu supuna puterei lui, se-lu abata dela caile cele bune si se-lu departeze dela Ddieu. Si deca cu tote acestea nu-lu pote intorce éra la pecate, nu-lu pote invinge, atunci se duce — se departéza dela omulu celu bunu — si-si aduce alti soci, si apoi cu furia-cu mania si mai mare se arunca asupr'a lui, că se-lu invinga, precum se cetesce la s. Ev. Luc'a c. 11. v. 24, 25. *„Candu spiritulu celu necuratu au esitu din omu, merge prin locuri desierite si cauta odihna (liniste) si fiindu-că nu afla dice: Me coiu intorce in cas'a mea de unde am esitu. Si deca se intempla, că se invinga, atunci nu mai intra singuru in cetatea sufletului, ci de impreuna cu celi alalti soci rei, si asiá caderea omului de a 2 ora vá fi cu multu mai rea cá cea de anfăiu, precum se dice in sant'a Scriptura: „Atunci intra elu cu alte 7 spirite cari -su mai rele decâtu elu si locuescu acolo. Si celea din urma a-le acestui omu suntu mai rele cá celea de antifăiu. Luc'a c. 11. v. 26. Da! atunci vá fi mai reu de omulu, care a cadiatu din nou in pecatele de mai in ainte; pentru-că elu a luat in desiertu numele lui Ddieu, elu a uitatu de indurarea Lui, candu i-a ertatu pecatele, elu a intorsu spatele, catra Acela, care mai in ainte la primitu, că pre unu fiu, catra Acela care i-a datu darulu intorcerei, éra acum sa lapedatu de Elu, catra Acela, care s'a facutu amicul lui. A buna séma man'ă lui Ddieu asupr'a acestui nemultumitoriu vá fi cu multu mai mare; pentru-că astu-feliu se graesce in Ps. 54. v. 13. „De m'ar fi ocaritu erasimasindu mieu a-si fi rabdatu, si celu ce me uresce de s'ar fi maritu asupr'a mea, me asi fi ascusu de densulu, inse tu omulu celu in tocm'a onoratu cu mine, deregatorindu mieu si cunoscutulu mieu, cari impreuna dulce ne sfatuiamu, in cas'a lui Ddieu umblamu intru una adunare.*

Vă dŃce cineva inse, mie nu-mi pasa si deca voi cadé din nou in pecate; pentru-că, dupa acésta cadere, de nou me voi marturisi, me voi pocai si Ddieu cá prea bunu mi- vá ertá. Ce nebum'ă a socoti asiá ceva. Spuneti-mi, care dintre voi avendu adi una stare buna s'ar apucá se-si vendia se-si pradeze tote, vite, oi si mosia, cá apoi din nou se se apuce a si le castigá? De buna sema nemenea nu ar' fi atâtu de smintitu. Si pentru ce? Pentru-că nu se mai increde in puterile lui, elu nu-si pote scí dilele vietiei, sciendu bine, că viat'ă lui e in man'ă lui Ddieu. Cu multu mai mare nebum'ă ar fi dar, că omulu se pecatuiesca din nou, in sperare, că Ddieu -lu va ertá pocaindu-se

éra. Cu multu mai mare nebuńia ar fi, candu omulu ar pecatuí din nou, sciendu bine că dílele fia-carui omu suntu numerate.

Voi toti in dílele aceste de serbatoria suntu curatíti in vestimentele vostre, cum se si cuvine unui crestinu in dílele aceste sante. Pentru ace'a si suntu cu mare luare aminte, că nu cumva se le mangiti si petati éra. Deca voi asia grige aveti chiaru si de vestimentele vostre, atunci cu cătu cu mai mare luare aminte trebuie se fiti, că se nu ve mangiti sufletulu vostru éraşi cu pecate, sufletulu vostru care este mai scumpu că lumea intréga.

Asiá dar iubitoru! dupa-ce amu vediutu, cătu de greu i este omului a se mai redicá din pecatele in care a cadíutu din nou, cătu de tare se lega din partea inamiculu celui reu, ce nefericita sorte pote se-lu ajunga, cătu de tare se vatama Ddieu prin caderea din nou in pecate, urméza, că luminati spalati si curatíti fiendu astadi de tote pecatele, se ceremu ajutoriulu lui Ddieu din tota anim'a din totu sufletulu si din totu eugetulu nostru, că eu acest'a de impreuna fiendu totu de un'a gat'a de lupta se potemu invinge ori ce ispite ori ce greutáti s'ar lungi in calea mantuintii nostre, că de aici inainte se vi-se pota díce toturoru — candu vá sosi or'a mortii: „*Vati facutu sanetosi si nu ati mai pecatulu — Veniti dar' de mosteniti imperati'a ceresca, care s'a gatitu voue dela inceputulu lumci*“ Mat. c. 25. v. 34. *Aminu!*

Primatulu Romei in ritualulu bisericei resaritului.

Este cunoscutu ori si cui, că nemica nu face ritulu santei biserici asia frumosu si asia elevatoriu de inima, că impregiurarea ace'a, că intregu ritulu bisericescu nu este altu ceva decátu complessulu toturoru adeveturiloru de credintia esprimate parte prin cuvinte, de multe ori classice, parte prin simbole, actiuni s. a. Prin acést'a ritulu santei biserici devine unu evangelistu continuu alu credintiosiloru, unu apostolu perpetuu, care neincetatu predica credintiosiloru adevurul celu eternu alu santei biserici catolice.

In specie ce atinge ritualulu celu pomposu alu bisericei resaritului, pre care -lu folosimu si noi, potemu díce eu totu dreptulu, fora de a poté fi inculpati de prea audaci, că nu existe nice unu singuru adevuru de credintia, care se nu fia esprimitu de multe ori cu una evidintia admirabila de nenumerate ori in cărtilé cele mari si multe rituali ale bisericei resaritului. Ma ce e mai multa, chiaru adeveturile acele de credintia, cari unele popore resaritene cadíute dela biseric'a mama, nu voiescu se le primésca, suntu esprimate de multe ori in modu classicu in ritualulu bisericei resaritului. Prin acést'a poporele amintite cadu in contradictiunea ace'a, că nu primescu de adeveratu ace'a, ce marturisescu in tota díu'a.

Venitoriulu este ascunsu in planurile lui Ddieu. Inse pentru ace'a totusi dorinti'a unuia fia-caruia membru alu santei nostre biserici catolice, este că tote poporele aceste reintorcunduse éraşi la sinulu parintiescu alu santei biserici, dela care unele, precum Romanii au cadíutu mai multu prin vitregi'a temporiloru decátu prin vin'a loru, se se inoiesca intre noi si intre ele éraşi legatur'a ace'a de iubire, ce a fostu in tempurile vechi intre biseric'a apusului

si a resaritului. Inse totu odata datorinti'a nostra pâna atunci este a aretá, cã in ritualulu bisericeii resaritului si a apusului domnesce si astãdi ace'asi unitate santa de credintia, ce a domnitu in timpurile vechi si intre poporele din resaritu si apusu, si cã deca omenii tacu seau néga, atunci insusi ritualulu striga in continuu: *unu domnu, una credintia, unu botezu.*

Spre scopulu acest'a vomu aretá astãdi numai cu unu singuru cuventu din ritualulu bisericeii resaritului, cum de minunatu, cum de claru, si cum de precisu cuprinde acel'a adeverulu fundamentulu alu constitutiunei santei nostre bisericeii, adeverulu despre Primatulu Romei.

Cuventulu acest'a se cuprinde in deslegarea mortului, ce se cetese de preotu la mormentu inainte de ce s'ar dimate sieriulu cu osamintele in launtru. In rogatiunea prima de deslegare catra capetu se cuprinde adeverulu acel'a, cã biserice'a are putere de a legá si a deslegá prin ministri sei de ori ce pecatu. Cu ocasiunea acést'a se indrépta preotulu prin rogatiune catra Ddieu si dice: *Asia Dne Ddieulu nostru, cel'a ce ai datu acést'a putere Corifeului* (in testulu celu vechiu cu litere cirile stã: *verhovnicului*) *Petru si celorlalti Apostoli ai tei, cã se dé iertare peccatorulu, si ai disu: ori ce veti legá si deslegá, se fia legate si deslegate, si prin tressii ai daruitu puterea acést'a si noue peccatosiloru.* Asemene si in rogatiunea a dou'a la inceputu se dice: *Dispunetoriule multu indurate Domne Isuse Christose Ddieulu nostru, care pre Petru Corifeulu invetiatiiloru si apostoliloru ai ziditu biserice'a ta, si ai datu lui chieile imperatiiei ceriuriloru* ¹⁾.

Precum vede ori si cine in amendoue rogatiuniile aceste se numesce Santulu Petru de doue ori *corifeulu Apostoliloru.* Ce insemnéza inse cuventulu *corifeu*, cu care este sinonimu celu vechiu *verhovnicu*? Cuventulu corifeu este cuventulu grecescu: *zoovγαιος*, care insemnéza: conducutoriulu. La grecii antici se numieá *zoovγαιος* mai cu séma conducutoriulu corului din teatru. Celu ce este inse conducutoriulu, acél'a nunumai cã este celu de antãiu intre celi, pre cari i conduce, dara inca are preste eli si putere de a dispune. Conceptulu acest'a este atãtu de legatu de cuventulu conducutoriulu, încãtu nice nu ne potemu intipuí conducutoriulu, care se nu aiba si putere asupr'a celoru pre cari i conduce. Din care cauza conducutoriulu este totu un'a cu capu.

Din tote aceste asia dara urméza, cã ritualulu bisericeii resaritului in loculu acest'a numesce pre Santulu Petru conducutoriulu, vá se dica capulu celorulalti Apostoli.

Se nasce acum intrebarea cã ore privilegiulu acest'a alu Santului Petru de a fi conducutoriulu celorulalti Apostoli trecut'a la altu cineva in biserica

¹⁾ Vedi Euchologiulu de Blasiu 1868 pg. 472. Prin rogatiuniile aceste nice decum nu se da deslegare sacramentala de peccate, cãce ace'a nu se pote dá decãtu numai celoru vii, fiendu-cã ss. Sacraminte suntu instituite numai pentru cei vii. Ci rogatiuniile aceste ajuta celui mortu numai *per modum suffragii*, încãtu rogatiuniile celoru vii suntu folositorie celoru morti deca se facu pentru eli, precum a invetiatu totu de a un'a s. biserica.

dupa moartea lui, seau se a stensu cu elu precum s'au stensu mai multe daruri date Apostoliloru? Că se potemu responde la intrebarea acést'a, trebue mai antăiu se fimu in claru cu darurile, ce le au capetatu Apostolii.

Darurile, ce le au primitu Apostolii dela Ddieu, suntu parte de acele, cari li s'au datu pentru binele loru singuraticu si individualu, parte de acele, cari li s'au datu pentru binele basericeii. Darulu penitentiei p. c. ce l'a capetatu S. Petru, dupa ce s'a fostu lepadatu in curtea Archireului de 3 ori de Mantuitoriuulu nostru, a fostu unu daru datu pentru binele individualu alu lui. Cu acestu genu de daruri nu avemu aici de a face nemicu. Mai multu avemu de a face aici cu darurile, ce li s'au datu pentru binele basericeii. De aceste se tienu darulu de a poté invetiá, ministrá si guberná in baserica in numele lui Ddieu, darulu de a vorbí in limbi, darulu de a face miunni, darulu de a vindecá, darulu inspiratiunei s. a. In aceste iuse inea avemu se deosebimu intre acele, cari aveáu se se perpetueze in baserica si se existe pâna la capetulu lumei, fiendu-cá altumintrule baseric'a ar' perí, si intre acele, cari au fostu numai pentru tempulu celu estraordinariu, cându a trebuitu se se puna fundamentulu la baserica. Criteriuulu dupa care le potemu deosebí pre unele de altele, este cá cele din urma destinate numai pentru inceputulu basericeii, au tote unu caracteru miraculosu, pre cându cele de antăiu destinate a se perpetuá in baserica nu au caracterulu acést'a. Astu-feliu darulu limbiloru, vindecariiloru si alu miuniloru are preste totu unu caracteru miraculosu, pentru ace'a au si incetatu cu moartea Apostoliloru. Din contra darulu predicarei, a administrarei santeloru sacraminte si a gubernarei nu are caracterulu acel'a, si din caus'a acést'a existe pâna astádi in baserica si va existe pâna la capetulu lumei, fiendu-cá nu a incetatu cu santii Apostoli.

De care genu de daruri se tiene dara privilegiulu Santulu Apost. Petru de a fi conducutoriulu celorulalti Apostoli precum lu numesce cu tota claritatea ritualulu basericeii resaritului? Impregiurarea ace'a cá totu privilegiulu acést'a nu are de locu caracteru miraculosu, ni areta pâna la evidentia, cá elu nu s'a potutu stinge cu S. Petru, ci a trebuitu se treca in baserica la altulu, si se existe pâna la capetulu lumei. Si la cine altulu a potutu se treca decátu la acel'a, pre care baseric'a l'a tienutu totu de a un'a de urmatoriulu legitimu alu Santulu Petru, si acel'a este episcopulu cetatei Rom'a, fiendu-cá scaunulu Romei l'a tienutu S. Petru pâna la morte, precum insusi ritualulu basericeii resaritului ne spune in multe locuri. Intre aceste amintimu de asta data numai tropariulu din 16 Ianuariu, in care dî baseric'a resaritului serbéza: *inchinarea catenei santulu Apostolu Petru*. In tropariulu acést'a se dîce: *Rom'a neparasîndu la noi ai venitu, celu ce ai fostu decátu Apostolii mai antăiu pre scaunu siediatoriu*.

Cine va dîce in urm'a acestor'a, cumcá Primatulu Romei nu este evidentu marturisitu de ritualulu basericeii resaritului?

Documinte relative la istori'a basricei nostre

de Joanu Antonelli can. metrop.

Transumptum.

Postea quam Excellentissimus Dominus Comes Gabriel de Bethlen Sacratissimarum Cao Regiarum Majestatum Status Actualis Intimus Consiliarius, Camerarius, et Cancellarius Aulico Transsilvanicus nonnulla Bona in Principatu Transsilvaniae per Fiscum Regium tenta et possessa, et inter illa totalem et integram possessionem Kutfalva, cum Curia ibidem Nobilitari, et universis appertinentiis exterius et interius in Comitatu Albensi Transsilvaniae existens, habitam, virtute Clementissimae Cao Regiae Collationis pro se, et Haeredibus suis Jure perpetuo obtinisset, in reale etiam ejusdem totalis, et integrae possessionis Kutfalva Dominium Anno Superiore 1758 solenniter introductus fuisset, ac medio suorum Legitimorum Plenipotentiariorum apprehendisset, tandem lapsu temporis ad humiles, et demissas, Illmi ac Rdissimi Domini Petri Pauli Aaron de Bistra, Ecclesiarum in Trannia, et partibus reapplicatis Graeci Ritus Unitorum Episcopi Fogarasiensis etc. ex pio zelo, ut pro Seminario in honorem B. V. Mariae annunciatae Balasfalvae neo-erecto, inque alimentationem pauperum Studiosorum Graeci Ritus Unitorum perpetuam fundationem instituere quiret, eatenus factas intercessiones Altetitulatus Excellentissimus Dnus Comes Gabriel de Bethlen benigne et gratiose annuendo, praeattactam totalem et integram possessionem Kutfalva cum Curia in eadem existente Nobilitari, Domoque Lapidea et universis externis et internis Appertinentiis, secundum novam conscriptionem medio Nobilium Alexii Török, et alterius Alexii Mohaj, hujus quidem I. Tabulae Regiae in Trannia Judicariae, illius vero Cancellariae Regiae Provincialis Trannicae Juratorum Scribarum, et Notariorum ad eandem conscriptionem et Inventationem legitime exmissorum Diebus Mensis Maji Anni Superioris 1758, peractam praelaudato Illmo ac Rdissimo Dno Eppo in, et pro Summa Triginta millium R. florenorum (modis et conditionibus in contractualibus ab Altefata Sua Excellentia proximius emanaturis, et praestolandis) cedendam, tradendamque in se decrevisset promissetque; Antelatus Illmus Dnus Eppus quoque e praenotata summa Viginti Septem Rhenensium Florenorum Millia successive, et per partes ad manus altetitulatae Suae Excellentissimae Plenipotentiariorum hactenus effective, docentibus Quietantiis, administrassetque ac de residuis tribus Millibus Rhenensium florenorum proximius cum legaliter competente interesse persolvendis literas assecutorias, ac obligatorias, manibus meis exhibuisset. Accedente proinde speciali Excellentissimi Dni Comitum, et Principalem mei Benignissimi Dni Gabrielis de Bethlen ad legitimos suos Plenipotentiarios rite emanato Benignissimo Mandato, mihi quoque communicato, ut absque ulteriori mora toties fata totalis, et integra Possessio Kutfalva cum universis Appertinentiis, et Accessoriis Alte fato Illustrissimo et Reverendissimo Dno Eppo transponeretur, idemque in Reale Dominium, et

Possessionem toties attactae Possessionis Kutfalva introduceretur; ejusmodi Benignissimo Mandato Excellentissimi mei principalis satisfacere humillimae obligationis esse ducens, ex annuentia, et intimatione aliorum duorum suae Excellent. Legitimorum Plenipotentiariorum Spectabilium videlicet Dnorum Josephi Ballo de Nagy-Batzon, Generalis in Trania Perceptoris Provincialis, et Stephani Halmágyi de Szilágy-Somlyó Cancellariae Regiae Provincialis Tranniae Registratoris termino ab iisdem prefixo, Die videlicet 21-ma Mensis currentis Martii Anni praesentis 1760. Atefatum Illnum Dnum Eppum Petrum Paulum Aaron personaliter praesentem in facie praefatae Curiae Kutfalvensis (convocatis etiam ex vicinis, et commetantiis Possessionibus olah Dallya Drassó, et Kontza in Cottu Albensi Tranniae, nec non in sede saxonicali sabesiensi existentibus Judicibus, et Juratis, ac respective ex Dalya Nobilibus etiam personaliter comparentibus, Possessionis praecattactae Kutfalva potioribus Incolis quoque Jobbagonibus videlicet et Inquilinis praesentibus constitutis) in Reale Dominium praefatae possessionis, et Curiae Kutfalvensis, Appertinentiarumque universarum introduxi, eandemque et eosdem transposui Nomine, et ad Mandatum Benignissimum mei Dni Comititis Gabrielis de Bethlen una cum rebus Mobilibus inferius in distincto Transpositionis Instrumento uberius specificandis. In cujus introductionis, et Transpositionis fidem, et certitudinem hasce ab officio subscriptas, et usuali sigillo roboratas extradedi. In Curia Kutfalvensi Anno die Menseque supra notatis.

L. S. *Stephanus Halmagyi de Ettfalva* m. p.
altetitulati Excellentissimi Dni Comititis Gabrielis de Bethlen alter
Plenipotentiaris, et Jurium Inspector.

Anno 1760. Die 21-ma Mensis Martii Medio Suprascripti Dni Plenipotentiaris Stephani Halmágyi de Ettfalva Suprascripto modo mihi transposita penes solennem Introductionem Bona apprehendisset, et ad manus meas recepisse recognosco.

L. S. *Petrus Paulus Aaron* m. p.
Episcopus Fagarasiensis.

Praesentem copiam suis veris originalibus conformem esse; hisce fideliter testamur.

Balásfalvae, 21-ma Aug. 1764.

L. S. *Petrus Pap de Dallya* m. p.
Inclit. comitatus Albensis Transilvaniae
juratus assessor.

L. S. *Senior Alexander P. Benyei* m. p.
Nobilis de M. Benye.

Relatiunea basericei facia cu statulu in tempulu modernu.

(Continuare din Nr. 2).

Prim'a opiniune moderna despre relatiunea basericei facia cu statulu este ace'a, care considera statulu si baseric'a cá si pre doue societati *coordinate*. Opiniunea acést'a nu este nice de cum una opiniune noua, ce nu ar' mai fi esistatu pana acum, ci este una opiniune, dupa care sute de ani s'a regulatu

relatiunea bisericeii facia cu statulu. Ea nu s'a formatu de ver unu teoreticu, care voiesce a pasi in lume cu ceva nou, ci este unu resultatu alu scrutariloru istorice. Aparatorii ei nu si au luitu refugiulu la cercetari juridice si filosofice subtile, ci au alesu calea cea mai practica, calea istoriei. Eli au cercatu in istori'a poporeloru europene mai cu sema in apusu incependu dela increstinarea loru, cá dupa-ce principiu s'a regulatu totu de a un'a relatiunea bisericeii facia cu statulu? Acést'a o au facutu, pentru-cá scieáu bine, cá deca le va succede a affá principiulu acest'a, atunci la totu casulu acel'a va fi celu mai bunu, cá unulu ce a sustienutu prob'a istoriei, fiendu-cá in lucrurile politice, civile si bisericesci magistrulu celu mai bunu este istori'a, precum invetiaseru inca de multu Romanii cei practici. Si in adeveru, deca considera omulu numai cátu de pucinu cestiunea relatiunei bisericeii facia cu statulu, atunci afla numai de cátu, cá ace'a nu se pote resolvá de cátu numai prin studiulu istoriei. Deca ne punemu p. e. intrebarea, cá ce popore, si cu ce trecutu locuescu astádi Europ'a? atunci respunsulu este categoricu, cá Europ'a este locuita de popore crescute de sute de ani in scol'a crestinismului, popore, in sufletulu carora ideile si institutiunile crestine seau prefacutu asia dícundu in carne si in ose, asia cátu potemu se dícemu cu tota securitatea, cá tota civilisatiunea loru adeverala nu este altu ceva de cátu crestinismulu dedusu si aplicatu in vieti'a practica pre tote terenurile. Numai astu-feliu ne potemu esplicá impregiurarea ace'a, cá tote poporele Europei privescu cu ore care neincredere, si cu unu semtiu óre care de mirare si de téma ori ce institutiune noua, ce nu este dedusa din spiritulu crestinismului, seau dora este in opusetiune cu acel'a. Este destulu de o cam data a amintí, cá p. e. casatori'a civila este introdusa dejá in Itali'a si in Franci'a de unu síru lungu de ani, si pre langa tote aceste poporulu fora deosebire inca nu s'a potutu impacá de locu cu casatori'a civila fora de cea bisericesca, si desi la inchiarea ei observéza cu punctualitate tote prescisele civili, totusi din sute de mii de casatorie, ce se inchiaia in unulu fia care anu, nu suntu 10 parechi, cari dupa inchiarea ei la forulu civilu se nu merge si la preotu, cá se o inchiaia in aintea bisericeii. Poporulu europeanu este astádi asia dara in ideile, educatiunea si modulu seu de eugetare crestinu cu sufletu cu trupu, pana si in individii aceia, cari de crestinismu nice nu voiescu se auda. Astu-feliu standu luerulu, cine va fi mai in stare cá istori'a se ni presente in aintea ochiloru pre poporulu Europei asia precum este elu in adeveru, si se ne arete pre ce cale se pote resolví cestiunea relatiunei bisericeii si statului, carora apartiene elu in una forma cá membru? Ma insusi ideile moderne dominante in scientia, ni arete, cá cestiunea relatiunei statului facia cu biseric'a numai pre calea cercetariloru istorice se pote resolvá, cum se cuvine, si cum merita ponderosetatea obiectului. Empiri'a, seau esperinti'a este principiulu fundamentalu alu toturorु scientielorु moderne. In urm'a principiului acestuia numai ace'a se primesce de adeveratu si constatatú, ce s'a potutu observá si esaminá cu

deameruntulu. Pre deductiuni *a priori* nebasate pre observatiune, spiritulu modernu alu scientieloru nu mai punc nice unu pretiu. Nu mai pre calea acést'a au potutu face mai cu sema scientiele naturali progrese asia frumoase si surprindietorie. Ce este mai naturalu dara, si mai modernu, decâtu cá totu pre calea acést'a, pre calea esperintiei si a observarei, se se cerce si principiulu acel'a, dupa care trebuie se se normeze relatiunea basericea facia cu statulu? Si din contra, ce este mai nenaturalu si si mai nemodernu, decâtu a cugetá, cá principiulu acest'a se pote aflá si fora de a-lu cercá in istoria?

In urma, cumcá numai pre calea acést'a se pote aflá principiulu normarei relatiunei basericea facia cu statulu, se pote vedé si de acoló, cá toti celi ce au cercatu pre calea acést'a aflarea lui, toti au ajunsu la unulu si acelasi resultatu, si unanimitatea intre eli este perfecta in tote tierile Europei. Din contra de una atare unanimitate nice vorba nu pote se fia intre toti aceia, cari *a priori* fora de a scrutá in istoria au voitu a construí câte unu principiu pentru normarea relatiunei acesteia.

Opiniunea cea de antáiu asia dara cu privire la relatiunea basericea facia cu statulu, care se baseza pre principiulu, cá statulu si baserie'a suntu doue societáti coordinate este de odata si moderna si conservativa si progressista per excellentiam, si cá atare de sine se intielege cá si cea mai practica, si mai consona mintei sanetose. Ea este moderna, fiendu-cá este basata pre observare si esaminare stricta, cari lambele forméza spiritulu modernu alu scientieloru. Ea este conservativa, fiendu-cá principiulu aflatu pre calea scrutarei istorice voiesce a-lu conservá si pre venitoriu, a-lu desvoltá si mai departe, si a-lu aplicá conformu cerintieloru tempului presente. Ea este progresista, fiendu-cá nu voiesce a conservá tote formele acele vechi, in cari s'au aplicatu principiulu acest'a in trecutu, ci in locul formeloru acelor'a voiesce in continuu a pune forme noue acomodate totu de a un'a impregiarariloru tempului, inse acést'a fora de parasirea priucipiului.

Se vedemu acum mai detaiatu in ce consiste opiniunea acést'a?

Mantuatoriulu nostru Isusu Christosu a respunsu fariseiloru, celoru ce voieáu se-lu aduca in conflictu cu potestatea civile: *dati cele ce suntu ale imperatului, imperatului, si cele ce suntu ale lui Ddieu, lui Ddieu*. Prin cuvintele aceste a esprimat Mantuatoriulu nostru adeverulu acel'a, la care lumea antica pagana nu s'a potutu redicá nice odata, adeverulu acel'a, cumcá baserie'a si potestatea basericésca este cu totul diversa si independenta de statu si potestatea statului. Totu adeverulu acest'a l'a invetiatu Mantuatoriulu si atunci, cându fiendu intrebatu de Pilatu: „*ai tu esti regele Judeiloru?*“ a respunsu: „*imperati'a mea nu este din lumea acést'a*“, cea ce atât'a insemnéza, cá baserie'a mea, a carei capu si rege nevediu sum eu, nu numai cá nu este totu un'a cu imperati'a, acarei capu erá Pilatu, va se dica cu statulu, ci inca ce este mai multu, are si una alta natura cu totul diversa.

Totu acést'a a invetiatu Mantuatoriulu si despre statu, cumcá este una

societate cu totul diversa și independentă față de biserică. Astu-feliu, cându a refuzat judecarea cauzelor temporale atunci a răspuns: „*omule, cine m'a pusu judecatoriu seau impartitoriu preste voi?*“ Luc'a XII. 14. va se dca, cine m'a pusu pre mine și pre biseric'a mea, acare'i capu sum eu, cá se judece cauzele voastre temporale, cari se tienu de societatea și potestatea civilă?

Adeverulu acest'a alu deosebirei statului de biserică se vede și din însăși natur'a ambelor societăți. Că deca consideram mai de aproape atâtu biseric'a, câtu și statulu în calitățile loru esențiale, atunci numai decâtu observăm deosebire mare între ambele. Asia originea, scopulu, mijlocele, și estensiunea bisericii este cu totul diversă de originea, scopulu, mijlocele și estensiunea statului. Că mai întâiu deca le considerăm pre ambele din respectulu originii, numai decâtu vedem, că ce e dreptu, auctorulu ambelor este Ddieu, înse totuși altu-mentrule alu bisericii, și altu-mentrule alu statului. Ddieu este auctorulu statului în modu mediatu, seau *mediante natura*, precum se exprima canonistii. Ddieu, cându a creatu pre omu i a datu stimululu însoțirii, și apoi omulu în urm'a stimulului acestuia produce statulu. Astu-feliu numai prin mijloculu stimulului este Ddieu auctorulu statului. Din contra biseric'a a fundatu Ddieu imediatu prin însuși Fiulu seu.

Totu asemenea diversitate observăm între biserică și statu și în privința scopului. Adeveratu, că scopulu ultim alu ambelor, cá și alu tuturor lucrurilor și ființelor din lume, este mărirea lui Ddieu, precum dce întieptulu: „*tote pentru mărirea sa le a facutu Ddieu*“. Prov. XVI. 4. Înse pre langa tote aceste scopulu mai de aproape alu bisericii este fericirea eternă a membrilor ei, éra scopulu mai de aproape alu statului este fericirea temporală a cetățianilor sei.

Asemene deosebire observăm între biserică și statu și din punctulu de vedere alu mijlocelor întrebunțiate de una față-care spre ajungerea scopului seu. Astu-feliu mijlocele bisericii suntu cu totul spirituale, anume: predic'a, sacramentele, promisiunile, amenințările și altele de genulu acest'a. Din contra ale statului suntu mai multu materiale, precum sabi'a, armele, carcerile, catenele ș. a.

În urma totu la aceeași concluziune ajungem și deca considerăm estensiunea ambelor în spațiu și în timp. Biseric'a nu cunoște margini în spațiu, pentru-că ea are se se estindă preste totu pământulu, precându așa ceva pentru ori ce statu singuraticu este cu nepotința, pentru-că unulu față-care este restrinsu la unu spațiu anumitu. Totu asemenea biseric'a, ce atinge tempulu venitoriu, nu cunoște nice una margine. Chiaru și la capetulu lumii nu va încetă decâtu numai ramulu ei celu militantu și patientu, precându ramulu celu triumfantu va dură în infinitu. Din contra durat'a unui față-carui'a statu este temporală. Vieti'a staturilor este supusă unei fluctuațiuni continue, și nice unulu nu pote avé sperare, că va sustá pana la capetulu lumii.

Din tote considerațiunile aceste resulta, că biseric'a și statulu suntu

doe societăți cu totul diverse un'a de cealalta, si prin urmare *independente* un'a de alt'a.

Independenț'a bisericeii facia de statu si a statului facia de baserica este primul principiu, pre care se baseza opiniunea de sub cestiune.

Tota lumea antica pagana nu s'a potutu redică nice odata pana la inalținea principiului acestuia. Tota lumea antica pagana nu a potutu face nice odata deosebire intre statu si baserica si intre potestatea statului si a bisericeii. Din caus'a acéș't'a in tota lumea antica le vedemu pre amendoue in continuu contopite. Imperatul la Romani erá totu odata si Pontifex maximus. Ce porta larga crá atunci deschisa tiraniei, cându cele doe potestăți mai mari din lume eráu concentrate in una mana, anume potestatea civila si bisericeș'ca! Religiunea crestina a fostu cca de antaiu, ce a inchisu port'a acéș't'a despartindu potestățile de olalta. Din caus'a acéș't'a toti aperatorii opiniunei de sub cestiune considera principiulu independenției statului facia de baserica, si a bisericeii facia de statu de un'a dintre bunetățile cele mai mari, ce le a adusu religiunea crestina societatei omenesci.

Inse desi baseric'a si statulu suntu doe societăți independente un'a de cealalta, totusi ele nu potu fi *indiferente* un'a facia de cealalta. In specie nu pote fi statulu indiferent facia de baserica, pentru-că baseric'a este fulcrulu celu mai puternicu alu statului. Baseric'a crescundu omeni pii, religiosi si temetori de Ddieu prestéza unu ajutoriu nespusu statului. Acéș't'a pentru-că membrii pii, religiosi si temetori de Ddieu ai bisericeii, suntu totu odata si cetatianii celi mai bravi ai statului. Adevverulu acéș't'a l'au recunoscutu nunumai scrietorii crestini, ci si celi pagani. Astu-feliu Plutarcu dice categorice: *că mai usioru se pote face cetate fora pamentu, decâtu statu fora religiune.* Éra Leibnitz dice: *sterge religiunea, si nu vei mai aflá supusu, care pentru statu, patria si dreptu, se-si puna in periculu averea, demnitatea si chiaru si vieti'a, cându elu si fora de acé'a pote trai in onore si avere.* De alta parte baseric'a inca nu pote fi indiferenta facia cu statulu. Acéș't'a pentru-că ea spre ajungerea scopului seu celui inaltu de multe ori are lipsa si de midioce materiali, pre cari nimene nu i le pote asia bine subministrá cá si statulu. Din tote aceste resulta, că desi statulu si baseric'a suntu doe societăți *independente* un'a de cealalta, totusi ele nu suntu si *nu potu se fia indiferente, ci trebie se se ajute imprumutatu.* Si acéș't'a este alu doile principiu alu opiniunei din cestiune.

(Va urmă).

Santulu Sacramentu alu Marturisirei.

de Alessiu Viciu prof.

II. Institutiunea domnedieș'ca si necesitatea santului sacramentu alu penitentiei.

Natur'a omenesca asiá este de fragila, încātu omulu curatftu de peccatulu originale (si de cele personali de vá fi avendu) prin S. Sacramentu alu botezului si confirmatu in gratia prin s. Sacramentu alu Confirmatiunei, usioru pote

totusi se calce legea domnedieesca și prin pecate se devina erasi fiulu pieririi. De ace'a Mantuitoriulu Christosu in infinit'a-i iubire catra omenime, a instituitu s. Sacramentu alu penitentiei — marturisirea pecatelor — care, precumu dice s. Jeronimu si cu elu Conc. Tridentinu, este „a don'a scandura“ („secunda tabula“) pre carea scapa omulu de pierirea sufletesca dupa-ce inocenti'a castigata prin s. botezu a suferitu naufragiu in asta lume furtunosa si ese de nou la limanulu gratiei domnedieesci.

Acestu s. Sacramentu l'a instituitu Mantuitoriulu prin cuvintele adresate Principelui Apostoliloru, santului Petru promitiendu-i: „*Tie-ti voiu dá chieile imperatiei ceriuriloru, si totu ce vei legá tu pre pamentu, va fi legatu si in ceriu, si totu, ce vei deslegá pre pamentu, va fi deslegatu si in ceriu*“ (Mat. XVI.), carea promisiune o estinse si la celi alalti ss. Apostoli prin cuvintele: „*Animu d'icu voue: ori ce veti legá pre pamentu, vá fi legatu si in ceriu, si ori ce veti deslegá pre pamentu, vá fi deslegatu si in ceriu*“ (Mat. XVIII. 18).

Er' dupa scolarea s'a din morti aretandu-se invetiacchiloru sei si suflandu preste densii le-a d'isu: „*Luati Spiritulu Santu, Caror'a veti iertá pecatele iertate voru fi, si caror'a le veti tiené, voru fi tienute*“ (Joanu XX. 22—3). Prin aceste s. cuvinte Mantuitoriulu a implinitu promisiunea facuta mai antaiu lui Petru, apoi si celoru alalti apostoli si le-a datu puterea de a iertá pecatele seau a le tiené. E invederatu cá acésta putere de a iertá pecatele s'a datu Apostoliloru pentru binele sufletescu alu credintiosiloru, de ace'a ea s'a datu si urmatoriloru legitimi ali acelor'a: episcopiloru si preutiloru, si inca asiá, cátu pecatele se fia *iertate* prin deslogarea sacramentala a preutului, altufeliu: „*tienute*“, neiertate. Acumu: pentru-cá preutulu, care e judecatoriu in lucrurile sufletesci, se pota enuncia asupra cui-vá sententi'a de absolvere, ori legare, si carea sententiá se se ratifice in ceriu, este neincungiuratu de lipsa se cunosca bine si deplinu starea morale a culpabilului. Dar' starea interna a nimenui nu o pote cunosce nimene, decátu din propri'a marturisire sincera a respectivului; de unde urméza, cá peccatosulu, care vrea se fia deslegatu (iertatu) de pecatele sale in modu validu, trebuie se se acuse insusi de tote pecatele inaintea preutului, cá judecatoriu, cáci nice unu judecatoriu nu pote aduce sententiá drepta, fora de a cunosce pre deplinu caus'a in carea se pronuncia. (Conf. Conc. Trid. de poenit sess. 14. c. 5. can. 7).

Se imprumutámu dela P. Guyon una asemenare: (Analyse des Sermons du P. Guyon, cit. de R. Melia op. cit. p. 24 seqq.) cá se esplicámu adevverulu ce tractámu: „Se ne intipuiamu cá unu monachu, dice Guyon, ne ajungundu insusi a face dreptate toturoru supusiloru sei, din caus'a multfmei acestor'a, chiama la una adunare omenii mai virtuosii si capaci in statulu seu si le dice: mergeti in tote provincieele imperatiei mele si administrati justiti'a; spre scopulu acest'a ve autorizese eu, ve comunicu autoritatea mea: eu voiu absolve, iertá, pre acel'a, care-lu veti iertá voi, si voiu condemná pre aceli'a, pre cari i-veti condemná voi. Acumu prevediuti cu asiá putere, aceli barbati se ducu

fia-care la destinulu seu. Se pote crede ore, că eli se absolve, seau se condamnă pre celi presentati că culpabili, fora se mai cerce starea lucrului, ci asiá pre intregulu pre unulu se-lu condamnă la morte seau se-lu arunce in prinsore, ér pre altulu se-lu libereze? Nu! căci eli sciu bine, că monarchulu candu a dîsu că va aprobá cele ce voru face, intielegeá mandatulu asiá: *mergeti, dar judecati bine, examinati martorii, ascultati pre celi invinuti, reflectati seriosu inainte de a face ce-ná in numele mieu, si in fine, judecat'a (sententi'a) vostra se fia basata pre adeveru si dreptate*“. Facundu aplecarea asemenarei: Monarchulu, care dá mandatu barbatiloru alesi este Mantuitoriulu, care investese pre Apostolii sei cu puterea de a legá si a deslegá de pecate. Acumu vedia ori si cine potut'au ss. Apostoli se dè alta interpretare cuvintelor Mantuitoriului Christosu, decâtu analoga celei din asemenarea adusa, adeva ace'a ce o amu datu noi, respective o dá sant'a baserica.

S. Augustinu (4. sent. dist. 17.) observa, că deca cuvintele Mantuitoriului: „Luati Spiritulu santu, carora veti iertá pecatele“ etc. nu ar fí unu preceptu că toti crestinii din tote tempurile si de pretotindenea, se-si marturisesca pecatele la preutu, care in scaunulu marturisirii este locutienatoriulu Dlui Christosu, atunci acele ar fí lipsite de sensu. ér puterea chieiloru, data santei sale baserice, ar fí una putere vana, fora de ver-unu folosu si fora de objectu: „*Ergo sine causa claves datae sunt Ecclesiae Dei*“?

Invetiatur'a santei baserice relative la institutiunea divina si necesitatea santului Sacramentu alu marturisirii, se confirma din traditiunea santfloru Parinti, cari toti intr'unu cugetu recunoscu si invetia că cuvintele Mantuitoriului, citate mai susu, cuprindu puterea data santei baserice de a legá si a deslegá de pecate si totu una data unu preceptu pentru toti crestinii din ori-ce tempu, din ori-ce locu si de ambe sexa, că iertarea pecatelor se o primésca in s. Sacramentu alu marturisirii. Aci vomu citá numai unii mai ilustri.

S. Ciprianu (Tract. despre celi caduti c. 12): „*Se se marturisesca fiacare, pâna candu satisfactiunea (facerea destulu pentru pecate) si iertarea data de preuti, este valabile in aintea lui Ddiu*“. S. Joanu Crisostomu (Despre preutia c. III.) aretandu sublimitatea ordului preutiei dice: „Acelor'a, cari locuescu pre pamentu, si petrecu pre pamentu, s'a datu, că se dispenseze cele ce se tienu de ceriu; acelor'a s'a datu se aiba puterea, carea Ddiu n'a dat'o nice angeriloru, nice Archangeliloru, căci nu loru s'a dîsu: „*totu ce veti legá pre pamentu, vá fi legatu si in ceriu*“ etc. Principii pamentesci au ce e dreptu putere de a legá, dar numai asupr'a corpului; ér . . . legatur'a preutiloru atinge chiar si sufletulu si trece pâna la ceriu.

S. Basilin Marele (in „Regul. mai scurte“ intreb. 229.): „*pecatele trebue neincunjiuratu se fia marturisiite in aintea acelor'a, carora de Is. Christosu s'a datu puterea de a administrá domnedicescile misterie*“.

S. Ambrosiu in c. I. despre ponit. probeza, că Novatianii (cari denegáu basericeii puterea de a legá si deslegá unele crime mai grele) suntu neasculta-

tori si injuriosi facia cu Ddieu. Acel'asi in c. 8. op. cit. asemena sacramentulu marturisfiei cu botezulu; ér in ps. 38. explica: „Cea ce in legea mosaica érá reservatu lui Ddieu cá se judece, Dlu Christosu a incredintiátu judecatei Apostoliloru“.

S. Jeronimu esplicandu c. XVI. ev. santului Mateciu: „lega si deslega episcopulu si preutulu, care din oficiulu, ce eseciteza, dupa-ce a ascultatu diferite pecate, scie cine trebuie se fia legatu si cine deslegatu“.

Amu poté aduce si alte testimonie totu asia de chiare din scrierile santului Cirilu Alexandrinulu, ale santului Augustinu s. a. dar si din citatele testimonie se vede destulu de chiaru cá ss. Parinti totu ace'a esplicare o dederu cuvintelor Mantuitorului: „totu ce veti legá . . .“, carea este invetiatur'a santei baserece catolice esplicata in Conc. Trident. Sess. XIV. c. 1.; apoi in c. 3. anatemisza pre acel'a, care ar' invetiá cá amentitele cuvinte ale Mantuitorului suntu de a se luá in altu intielesu.

Din cuvintele Dlui Christosu (la s. ev. Joanu c. 20. v. 23) . . . „caror'a le veti tiené (pecatele) voru fi tienute“ resulta, cá in legea crestina nu este altu midilocu de a ne castigá iertarea pecatelor comise dupa botezu, decâtu s. Sacramentu alu marturisfiei; cáci deca ar esiste si alta cale, atunci pecatele tienute de preuti, pote cá s'ar iertá intr'altu feliu, nu in marturisire la preutu, cea ce e contrariu cuvintelor Mantuitorului: . . . si caror'a le veti tiené (pecatele), voru fi tienute, si: „ori ce veti legá pre pamentu vá fi legatu si in ceriu“.

„Bai'a nascerei de a dou'a“, cumu numesce s. baserica Sacramentulu penitentiei, este unica, singurulu lavacru pentru celu cadiutu in pecate grele dupa botezu, cáci, ce e dreptu, prin una *contriitiune perfecta* inca se pote sterge pecatulu; dar' cine nu scie, cá ace'a contritiune (infrangerea inimci) cá se fia perfecta trebuie se fia asiá de poternica si inflacarata, intensiva, încátu dorerea cea amara pentru pecatele comise se se pota asemená si egalá cu marimea fora-de-legiloru, pre langa ace'a se fla impreunata cu dorulu si propusulu sinceru de a se marturisi. Ci acésta contritiune perfecta pucini o potu escitá in acelu gradu. De ace'a fi necesariu cá Mantuitorulu in infinit'a-i bunatate se usioreze pentru debilitatea nostra modulu de a ne castigá mantuifrea sufletésca, cea ce a si facutu dandu basericei sale chieile imperatiei ceriurilor.

(Va urmá).

Pessimismulu si optimismulu in baseric'a romana unita.

(Urmare din Nr. 5.)

Amu veditu pana acum intre ce impregiurári grele s'a luat in mana caus'a cea momentosa scolastica in baseric'a greco-catolica. Amu veditu de acoló si ace'a, cá impregiurarile acele nice de cum nu admitu una potentiare prea mare a pretensiuniloru facia cu starea scoleloru si a invetiamentului poporalu. Pre langa tote aceste inse potemu dice spre marirea santei nostre baserici si spre laud'a clerului si a poporului greco-catolicu, cá rezultatele

obținute pre terenul invetiamentului poporalu intrecu tote acceptarile nostre. Acést'a o sustienemu cu tota poterea, inse o sustienemu basati pre probe evidente, ce le vomu aduce numai decátu. De o cam data inse ne marginimu numai la archidieceasa. Indata ce ne vomu castigá datele de lipsa, numai de câtu vomu trece si la cele trei diecese sufragane.

Se vedemu dara cum stà invetiamentulu poporalu in archidieceasa, si inca mai antaiu se vedemu ce s'a facutu pentru elu si ce se face la guvernulu archidieceasanu, si dupa ace'a afora in provincia?

Mai antâiu archidieceas'a pre langa tota miseria si are preparandi'a sa pentru crescerea invetiatoriloru de lipsa infientiata in tempurile mai noue. Preparandi'a este prevediuta cu professori deplinu cualificati, dintre cari unii si au facutu studiele pedagogice pre la institutele cele mai insemnate din Austri'a. Preparandi'a archidieceasana la inceputu a avutu numai doue cursuri, era astâdi are trei, si nu preste multu tempu va avé si salele sale de propunere adaptate dupa tote cerintiele moderne.

Mai departe in archidieceasa s'a fundatu in tempu de 10 ani incependu dela 1873 unu fondu scolasticu archidieceasanu, care se apropia dejá la 20 de mii floreni v. a., si acést'a s'a intemplatu in tempulu presente, cându mai cu sema la noi Romanii este asia de greu a infientiá fonduri. Professorii gimnasiali si preparandiali au edatu pana acum tote cărtille de lipsa pentru scolele poporali, si multe din cele de lipsa pentru institutele preparandiali. Pentru indigintiele invetiatoriloru in tempulu mai nou mai in contihuu s'a edatu in Blasiu una fôia scolastica, si Ordinariatulu s'a ingrigitu, cá ace'a se ajunga fora mare ingreunare materiala in man'a mai a unui fia-caruia invetiatoriu. Totu la Ordinariatu s'a constituitu una comisiune scolastica constatatoria din canonici si din professori dela tote institutele de invetiamentu cu chiamarea de a esaminá pre invetiatori si de a pertractá alte agende din comiterea Ordinariatului. Afora de comisiunea scolastica se mai afla langa Ordinariatu si unu Esactoratu archidieceasanu pentru revederea si censurarea toturoru ratiuniloru anuali dela tote basericile si scolele din archidieceasa. Esactoratul constà din Canonici si din mai toti professorii instituteloru de invetiamentu din Blasiu. Rigorea si conscientiosetatea, cu carea pasiesce Esactoratul archidieceasanu in revederea ratiuniloru este de securu cunoscuta in tota archidieceas'a. Inse totu odata lucrulu celu multu, ce-lu dà revederea si censurarea acést'a toturoru asesoriloru dela esactoratu, numai eli singuri lu sciu. De multe ori se intempla, câtu professorii venindu feriele de vera si incetandu scol'a, in locu de a pausá cá toti profesorii pretotindine, se apuca si lucra tota ver'a la ratiuni, cá se se mai usoreze preste anulu scolasticu. Si totu lucrulu acest'a lu facu professorii fora nice una remuneratiune, ci numai pentru salariulu celu micuti professoralu de 500 pana la 6 si celu multu 700 fl. v. a. pre anu. Deca este vorb'a, precum amu amintitu cu alta ocasiune, cá se se impartia si la administratiunea centrala cu laicii sarcin'a

cea mare, ce jace pre umerii clerului in caus'a scolastica, atunci noi credemu că membrii esactoratului, si cu deosebire professorii din Blasiu bucuros ar' lasá sarcin'a acést'a deca nu intréga, celu pucinu diumetate pre umerii aceluor domni laici, cari s'ar oferí se o liee pre umerii lorú fora nice una remuneratiune, si fora nice unu procentu cum o porta densii. Că salarie de 1000—2000 fl. celu pucinu pre anu, cum s'ar' cuveni pentru unu assesoru laicu la esactoratu din banii basericiloru si a scoleloru nu este de unde se se faca, dupa-ce de multe ori la tote scolele din câte 7—8 tracturi protopopesi laolalta nu este venitu anualu intrecutoriu de 1000 fl. v. a. de unde se se pota face atari salarie.

Mai departe Ordinariatulu s'a ingrigitu totu de a un'a si se ingrigesce si astádi cu cea mai mare scrupulositate si rigore, cá regulamentul scolasticu archidiecesanu dela 1872 pentru salarisarea invetiatoriloru se se esecuteze câtu se pote mai bine, si in mare parte s'a si esecutatu. Ordinariatulu in fia care anu si castiga informatiunile cele mai esacte possibili despre starea invetiamentului si a scoleloru, precum si despre progresulu lorú in tota archidieces'a. Pentru caus'a scolastica s'a tienutu la anulu 1873 una adunare din cleru si poporu, éra la 1882 unu sinodu diecesanu, si se va tiené si in venitoriu totu de a un'a, candu va cere lips'a adeverata. La 1873 s'a facutu regulamentul pentru scolele archidiecesane, éra la 1882 una instructiune pentru ele. Afora de ace'a din partea Ordinariatului s'au facutu nu numai odata sacrificie considerabili materiali, cându a fostu undeva asia dicendu *periculum in mora*. Aceste inse nu potemu se le insiramu aci, cá principiulu moralu alu santei nostre baserici unite dfee: „*se nu scia steng'a ce face drépt'a*“ Apoi in urma, cu ce zelu a imbratosiatu guvernulu archidiecesanu caus'a scolastica, amu amintitu mai in ainte, si ace'a o sustienemu si acumu.

Ce ar' mai fi dara de facutu la administratiunea centrala archidiecesana pentru caus'a scolastica? Nice unii din Dnii aceia, ce scriu renduri multe pessimiste despre starea scoleloru, si бага de vina la celi de susu si la celi de diosu, nu au esitu baremu odata cu unu proiectu óre carev'a concretu si judecatu cu privire la ce'a ce ar' fi a se mai face la administratiunea centrala archidiecesana pentru caus'a scolastica. Éra deca careva a propusu unu proiectu ore careva, atunci intre acele ceva consideratiune merita numai proiectulu despre visitatiunile canonice episcopesci. Preste totu pucini voru fi cugetatu la pretiulu si valoarea adeverata a visitatiuniloru acestor'a, cá altumentrile nu s'ar' pune asia mare pondu pre ele de catra unii. Scopulu visitatiuniloru canonice este cá episcopulu se-si castige informatiuni continue despre defectele, ce aru fi a se impliní. Acum in una diecesa de aproape 800 parochii si in una tiera cu drumuri asia rele cá a nostra episcopulu ar' trebui se fia totu mereu pre drumu, deca ar' voi se o visiteze tota, nu numai odata, ci mai de multe ori. Si numai din motivulu acest'a inca pote vedé ori cine, cá visitatiunile in forma asia vaga, cum se propunu, nu suntu practice. Din caus'a acést'a ori si cine va dfee, cá episcopulu face destulu, deca odata in

tempulu guvernului seu prin visitatiuni prin diversele părți ale diecesei si castiga cunoscintia generala despre impregiurarile cele mai marcante, in cari se afla dieces'a, că acele se-i servésca de indreptariu in totu tempulu guvernarei sale. Apoi afora de ace'a, ce spese mari suntu impreunate cu visitatiunile, este cunoscutu. Éra de alta parte este cunoscutu si ace'a, că informatiunile, ce si le pote castigá episcopulu prin visitatiune personala nice de cum nu suntu de asia importantia cătu se pota ecuipará spesele cele mari impreunate cu ea. Acést'a pentru-că informatiunile aceste si pre alta cale si le pote castigá. Anume protopopii in unulu fia care anu suntu obligati in numele episcopului a visitá in persona întregu tractulu, si despre resultatu a face episcopului relatiune sincera. Acum a pune asia mare pondu pre visitatiunile episcopesci, éra cele protopopesci a le privi cu asia mare neincredere, este precum credemu noi, una vetamare prea grea a oficielor protopopesci, cari in genere suntu la inaltimea misiunei lor, si in cele mai multe locuri ale nostre intrecu pre cele ale altoru confesiuni in tota privinti'a. Afora de ace'a unu capu de diecesa, prin man'a caruia trecu tote miile de acte administrative, si care altumentrile cunosee tare bine impregiurarile diecesci sale, se nu si pota castigá informatiune despre starea invetiamentului decâtu deca va fi in continuu totu pre drumu spre daun'a administratiunei centrale domestice? La visitatiunea antaia p. e. a observatu unele defecte. Venindu acasa face dispusetiunile de indreptare. Acum trebuie se pornésca a dou'a ora, cá se se convinga, că s'au indreptatu, si atunci observéza p. e. alte defecte noue, si asia cu visitatiunea éra este acoló de unde a inceputu; si trebuie se fia in continuu totu pre drumu. In urma óre spesele cele mari impreunate cu visitatiunile fora cá se se pote cumpani prin rezultatele obtienute, cari si pre alta cale s'ar' poté obtiené, nu este mai bine, deca se intrebuintéza spre alte lipse, de cari avemu destule? Tote aceste areta, că pre visitatiunile canonice in form'a lor cea vaga, cum se propunu, éra si mai multu numai din moda, se pune prea mare pondu, si valorea lor se redica prea tare. — Mai amintimu aici, că unii voiescu a-i tramite pre canonici la visitatiune in numele episcopului. E bine! Canonicii se si tramitu in casuri extraordinari, candu si unde cere lips'a. Dara apoi atunci se ne spuna caus'a, pentru ce se degradéza asia tare ale protopopiloru, cătu ale ori si cui se fia bune, numai ale lor nu. Se vede de aci, unde duce mani'a de a totu bagá de vina, si de a totu dá sfaturi. Afora de ace'a cum se amble in visitatiuni canonice betranii canonici intre 70 si 80 de ani, si de unde se porte spesele celi cu unu bietu de salariu de 1200 fl. pre anu in tempulu nostru celu scumpu? Si spesele lor aru fi forte mari, că eli ar' trebui se visiteze nu numai unu tractu cá protopopii, ci câte 5 si 6. Basericile si asia suntu forte misere, cătu de abié potu portá spesele protopopiloru, si nice pre departe nu suntu in stare a portá si pre ale canoniciloru. Suntu aceste totu intrebări, la cari datatorii de proiecte ar' trebui mai antaiu se respunda, si apoi se se apuce de proiecte. (Va urmá.)

Inteligința laică în Franța și în Anglia.

Mantuitoriu nostru a fostu dișu credințosiloru sei: „*Aminu Aminu dicit vobis, de veti ave credința numai câtu unu graunțiu de mustariu, si veti dice muntelui acestuia rediccate, va fi rove.*“ Si în adevuru promisiunea acéșta a Mantuitoriuului o vedemu implinindu-se si astăzi pretotindene, unde credința este via, că credința cea via si astăzi face minuni. Esemplu despre acéșta avemu inteligința laică din Franța si Anglia, nu inteligința asia numita emancipata, ci inteligința care țiene la s. biserica nu numai că la un'a institutiune domnediescă, ei si că la unu factoru neînconjuratu de lipsa în vietii populorolu. În Franța scoțele de statu nice nu vren se auda de Ddieu si religiune. Guvernulu a departatu din ele cu puterea si crucile si iconele cele sante, si a introdusu manuale de moralu asia numitu civilu, în care si terminulu Ddieu inca este eschisu cu totulu. Pre langa tote aceste, fiindu-că în Franța pana acumu instruetiunea este inca libera, mai existu si scoli cu caracteru crestinu catolicu sustienute de poporulu credințosu, si se fundeza în continuu totu noue. Spre fundarea de scoli noue crestine, si spre sustinerea celoru dejă existenti s'a fundatu un'a societate laică grandiosa si estinsa preste tota Franța, numita: *Société des écoles chrétiennes* — *Societatea școlorulu crestine.* Senatori, deputati, nobili, membrii academie de scientie, oficiali, professori, medici, proprietari, bancheri, fabricanti, advocati, republicani si monarchisti, si totu ce are inteligința laică alesu si înaltu, s'a pusu în fruntea societatei acesteia. Ea este ramificata pana si în comunele cele mai mici, si luera în nenumerate moduri pentru ajungerea scopulu. În lun'a lui Martie si a țienutu adunarea generala în Parisu sub presidulu senatorulu Chesnelong. Tota elit'a Franței credințose si pii, eră reprezentata în adunare. Spatiulu nu ne permite a ne ocupă cu tote debaterile adunarei. Vomu aminti numai unu punctu, din care inse si va poté formă ori cine idea despre zelulu celu mare alu societatei. Din reportulu comitetulu centralu alu societatei, ce reside în Parisu, se vede, că societatea a adunatu în decursulu anulu 1882 optu sprediece milioane franci, din cari diece milioane le a spesatu spre scopuri scolastice, era restulu de optu milioane s'a capitalisatu.

Totu asemenea stă lucrulu si în Anglia. E cunoscutu, că numerulu catoliciloru în Anglia cresc pre di ce merge, din care cauza se si numesc Anglia tier'a conversiuniloru. Chiaru în ministeriulu de astăzi nu este unu singuru ministru, care se nu aiba în famili'a s'a frati, sorori, parinti si alti consangeni de aproape intorsi dela protestanti la biserica catolica. În Londonu numerulu catoliciloru este de 150,000. Catedral'a Metropolitice catolice deîn Londonu inse nu corespunde de locu unei catedrale din capital'a țierei. Metropolitulu Cardinalu Manning cu clerulu nu e în stare a edifică alt'a. Din cans'a acéșta laicii condusi de unu convertitu s'au constituitu în un'a societate pentru edificarea catedralei. Societatea în lun'a lui Martiu a si depusu în manile Metropolitulu sum'a de 5 milioane adunata pentru edificarea catedralei, si asia în scurtu tempu biserica catolica va ave în capital'a Angliei un'a catedrala pomposa.

În faci'a unor fapte atâtu de stralucite ale inteliginței laice în cele mai culte țieri ale Europei, ne cuprinde un'a dorere profunda, cându vedemu, cum un'a parte ôre care a inteliginței nostre laice se pote tangui, că n'are unde se luere, si ambla cautandu nu știu ce institutiuni liberali si drepturi, în prezente pre la vecini, era în trecut în tempulu de trista memoria din ainte de unire, că bisericei nostre se-i puna unu vesmentu croitu mai multu de gala, era aretoriuulu tempulu se-lu împinga îndereptu cu 200 de ani. Dômne ce anachronismu! În secululu nostru se amble cineva cautandu liberalismu prin Pravia, prin Bizantiu si prin dreptulu celu primitivu resariteam din cele 7 sinode ecumenice, si esemplele cele stralucite din Europ'a cea culta se remana neimitate. Era pentru biserica noastra, regeneratori'a natiunei romane, ce umilire se amble imitandu fora alege institutiuni bisericesci efemere, fora nice unu trecut, de unu prezente dubiu si de unu venitoriu nescuru, er' spiritulu celu vivificatoriu din Europ'a cea culta se nu voiesca a-lu imită! Toti fi iubiti ai bisericei nostre aru trebui se scia, că nice canonele resaritul nice ale apusulu nu au facutu în biserica atât'a bine, câtu au facutu inim'a cea buna si zelosa de marirea casei Dlui. Dovada ni este inteligința diu cele doue țieri amintite, care condusa de interesulu bine întieșu alu bisericei luera câtu si clerulu. Era cu privire la tempulu dinainte de unire se-si aduca aminte, că din spine n'a culesu nimene uice odata smochine, si că noi dicemu astăzi: *trecuța umbr'a legei, si darulu a venit.*

 Acei D. D. Prenumeranti, cari s'au abonatu numai în lun'a lui Martiu voru primi esemplarie numai din Aprilu, fiinducă esemplarie din patrarinlu primu alu anulu nu mai avemu.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipograff'a Seminarulu gr.-cat. în Blasiu.